

Pulcer quid faceres / qd in oi pte decor?
 Omni cū plenus sorde / supbis homo?
 Dicit diues sum nec egēs / nescis qz paup
 Audus / cecatus / vilis es atqz miser.
 Prospa forz nutrit ē hui' / subdola pestis
 Aspera sanat eam pspioze manu.
 Unus vt epatribz ventoso corde careret
 Demone verari quesit / obtinuit.
 Ergo qd aduersas tāto fugim' studio res
 Cōsulimus sortes / fidimus in medicis.
 Sed nolo tentare denm dices / agis apte.
 Si tamen anteferes p'sidiuz domini
 Angelicum si subsidiū / si spemqz fidemqz
 Lura nec humanis sit nimis auxilijs.
 Lura supflua fit / si pl' si nō vt oportet.
 Nec p' p'sone conditione statui.
 Tu corpus refone / tu cura sedulo carnem
 Quid nisi cōfestim putre cadauer erit?
 Spūs eternus datus est tibi / iure colat.
 Atqz humilis / mitis / vilis / et esto tibi.
 ¶ Finit.

Sequitur sermo

de penitentia factus p eundem dominum
 cancellarium / in cena domini.

Non lauro te / nō habebis
 partem mecum. Joh. xij. et in
 euangelio p'sentialiter recita-
 to. Amplius laua me domine
 ab iniquitate mea et a pecca-
 to meo munda me. qz coinquinauit me mi-
 nis ne ad p'nticiandum scem verbū tuuz
 vir pollutus labijs reprobis et incircumci-
 sus inueniar. Vale nimiz p'sumit sordes
 alienas vel loquendo vel opando tergere
 qui totus peccati volutabro demersus est.
 Quamobrez tibi domine iesu / non tantuz
 pedes affectionum sed etiam caput inten-
 tionum et manus opationum ad abluen-
 dum offero. Irroza desuper distilla pluui-
 am voluntariam gratie tue. quatenus per
 venam oris mei egrediatu verbum plenū
 virtutis. et bene sonans. quo per auditum
 suscepto. mundi fiant omnes ppter sermo-
 nem tuum. digni quoqz inueniamur habe-
 re partem que repro mittit mundis corde.
 quia ipi te deum videbunt. Fiat hoc illa .i.
 tercedente mundarum mundissima matre
 tua quam interpellamus ppter hoc atqz sa-
 lutamus dicentes. Ave gratia plena. Si
 non lauro te et. Dura valde qz tremenda
 sententia. si non lauro te / non habebis p /

tem mecum. Attendat vestra deuotio que
 sit pars cuius ablationem dominus cōmi-
 natur ei qui lotus ab eo non fuerit. et agno-
 scet qz hic summa paupertate miseria et ca-
 lamitate p'mitur. Quippe pars ista domi-
 nus est. qui se mercedem magnam et omne
 bonum nominauit de qua gloriabundus
 ppheta totus exultauit dicens. Deus cor-
 dis mei et ps mea in eternum deus. ¶ Pro
 qua insup commendatur maria quia opti-
 mam partem elegit que non auferetur ab
 ea. cui pars hec vberissima et maxima por-
 tio non sufficit / nimis auarus vel stolidus
 Quid est igitur dominum dicere. Si non
 lauro te / non habebis partem mecum. ni-
 si eum dare patienter intelligi. si non lauro
 te. nō hēbis me. separaberis a me. ¶ Por-
 ro quid vltra p'fecto reliquum est. nisi vt ta-
 lis illotus / p'iciatur a facie dei / etiam a sor-
 te sanctorz. eatqz maledictus in ignem eter-
 num cū illis. quoz (sicut apocalipsis scri-
 bit) pars erit in stagno et igne ardentiz sul-
 pbure. Ignis quoqz grandio nix. glacies
 spiritus pcellarum pars calicis eoz. Si
 pars vero illotoz tam horrenda tam into-
 lerabilis dicitur. de toto quid expectandū
 censemus. Maledictus qui partem suam
 hoc modo facit deteriozem. ¶ Terreat igitur
 vnumquēqz nostrum viri patres et fra-
 tres. terreat et erudiat hec formidanda ni-
 mis sententia. si non lauro te / non hēbis
 partem mecum. Primum erat vt viuēdo
 innocenter / custodiremus nos immacula-
 tos ab hoc seculo. nūc vero qz polluta ē no-
 stra mens et cōscia. superest vt lotio diuina
 nos emūdet. Sed vnde sordes in nobis?
 Andiqz p'sus. Polluit nos supbia inui-
 dia ira accidia et. Polluit nos sicut olim
 in lege immūdus cibus et hoc p' malam de-
 lectatiōem. Polluit nos immūdus mor-
 bus vt lepra p' malū consensum. Immū-
 dus tactus in ope. Immūdus locus in p-
 uersa cōsuetudine. Polluit nos p' omnes
 modū ps quā arbitramur n'ram esse / mun-
 dana cupiditas. que est ps vilis vana fra-
 gilis et damnosa. Talem ptem figuratam
 habemus in Nabugodonosor. de q' Dani-
 elis. iij. Cū feris p' ses' i herba terre. Cor
 eius ab humano cōmūtes et cor fere defei.
 Attendite vilē societatem. qz cū feris carē-
 tibus sensu. Et nonne homo cū i honore
 esset non intellexit. compatus ē i iumentis i-
 sipientibus et. Vide vilem possessionem

Sermo de penitentia

quia in herba terre. Et quid herba terre nisi terrena felicitas. de qua propheticus sermo. Mane sicut herba transeat. mane floreat et transeat. vespere decideret induret et areseat. Denique considera vilem commutationem et cor fere datur ei. Fera et si non habet sapientiam retinet tamen crudelitatem. Sic illi homines sunt in humana effigie latitantes secundum verbum Senecae et Boetii. Deductioem omitto. **S**ed vnde vobis lotio? Attredite quia lauat nos ab inquinamentis nostris magister et dominus noster Iesus Christus. Effundam inquit super vos aquam mundam. Alioquin si non lauerit nullus mundabitur. nemo non priuabitur parte sua. Lauat autem. Quomodo lauat ministerio penitentiae salutaris. que velut lotio sagacissima diligens et virtuosa preparat aquam in contritione. abluat in confessione extergit in satisfactione. Sic restituit partem nostram deus in perfecta reconciliacione. Felix pars. quia velut pars beniamin superat in quantum quae partibus partem immundorum. In bonis nature que repantur. In bonis fortune que possidentur. In bonis gratie gratis. date que multiplicantur. Denique in bonis gratie gratificantis. et glorie beatificationis a quibus alij priuantur. **A**nimaduertat vnusquisque nostrum quid dicat Christus quid ve intelligat ad nostrum documentum. si non laueris te. Ita dicebat mihi ipsa meditatio mea contempere sermonem consequenter de lotionem peccatorum per ministerium penitentiae cuius est hoc officium desuper commissum. per restitutionem partis nostrae. Offerentem se concordantie et distinctiones sine numero de scripturis. per dilatacionem persecutionis promissorum. tum ecce iter meditandum et studendum. irrumpere visa est secretum thalamus cordis mei. pestis improba. scientia inflans curiositatis noxie germen. portentosa mater eadem et filia. Monstrum heu horrendum ingens. Sic ambulat in magnis et mirabilibus super se. Ponit in celum os suum et lingua eius transit in terra. caput quoque inter nubila condit. quia ibi est tenebrosa aqua in nubibus aeris. **H**ec postquam animaduertit pergere me ut de penitentia loquerer. pepulit me. ad cuius impulsum cum tremissem et faciem conuertissem. ipsa me torua indignabundaque animositate suscipiens ut arrogans est et tumida. Abi inquit in malam horam tuam. quid cogitas. quid ordiris. quid pusillus iste et degener animus obrepit tibi

ut famam negligere ut perpetuam conflare non horreas infamiam. Quid me spectas ita. dum omissis considerationibus altis et subtilissimis speculationibus. materiam communissimam assumis. quasi in eadem iugiter cantilena nugatoria perferues. quasi pueriliter vulgarissimum carmen afferas vel efferas. Inque humiles materias. nunquid desunt tibi misteria longe plus difficultatis et vere laudis habentia circa sacramentum altaris et benedictionem passionis. Illicitum ingenium. tuam manifesta eruditioem. coram viris omnidocetrina supereminenter eruditis. An ignoras vbi loqueris. Adde quod materia de penitentia non accuratum stilum vel elaboratum sed quotidianum erigit. quod locutionis genus quasi sordidum iam apud modernos dilolutum floccidum et nauseans contemnitur. praesertim in sermocinalibus extra scholam. Nonne demum habet in promptu quilibet materiam. hanc de penitentia per doctores copiosissime pertractatam. in sententiarum et in summis atque tractatulis confessionum. Quisquis ea legere voluerit prius intelliget. Preterea queso non te casto labore fatigat. neque turpem risum tibi suscites. **H**oc modo scientia inflans stomachando loquebatur. tum esursum elapsa est sicut placuit altissimo charitas edificans cuius introitum decorum et aspectum scientia inflans que et superbie spiritu et inuidie tora verabatur ferre non valens. mor abscessit tunc charitas sic orsa est. Tenon fallat precor. precor non abducatur meretrici. hec pessima. scientia inflans curiosam vana garrula quietis impatiens. que sub specie vana subtilitatis mentes sibi deditas euiscerat torquet. veluti quibusdam minutis muscularum aculeis. Hec gignit puritatem non extinguit. Huius hec occupatio est semper disceret nunquam ad scientiam virtutis. puenire. arrogantiores quod omnibus hominibus suos efficere sectatores. Hanc desere. delectent te vtilia magis quam subtilia. ad imitationem illius qui loquitur per prophetam. Ego deus doces te vtilia. Numquid non in tanta temporis egestate in tanto discrimine rerum in tali mortis incertitudine docendi sumus viuere potius quam disputare vel acute fatiari. Quod tibi precipite inquit sapientia illa cogita sermo. Porro si quidie peccato sordescim. quod salubrius quod ve consultius quam ut de nostra lotionem crebro

loquamur. Anxie queramus. assidue praetentemus. O quot sibi videntur sapientes in oculis suis. quot litterati et docti q̄ hec necessaria ideo nesciunt. quia velut facilia legere retinereq; despererunt. qz insup tempus ingenium curam in supuacuis cōtriuertunt. qz deniq; bonam vitam que taliū optimā doctrix est. colere neglexerūt. quos tandem si deo ppicio respicere contingat si ad meliora studia mentem diuertere. pigebit affirmo pudebitq; tempis acti. Quare qz fessi et contracti nihil inueniēt de vniuerso labore suo nisi vanitatem arguendā et curam supflua. sentientq; vix se discipulos idoneos ad illa cogitanda in quib; dudum magistri esse debuerant. qd et falso crediderant. qz tam ceca semp est tam insolens instantis scientie arrogantia. Sentient ad extremū nihil difficilius esse arte bene viuendi. nihil plane subtilius. nihil sublimius atq; diuinius. Perge igitur vt cepisti. neq; sermonem de lotionē pedū anime hoc est affectionū. quolibet interrūpe. hoc necessitas quotidiana. hoc iustans pasche festiuitatis qua verus agnus dei cū azimīs sinceritatis et veritatis. edendus ē. Hoc p̄ senserit societas eoz qui non se solos sed alios habebunt erudiendo lauare. flagitat et exposcit. At vero tradita sunt hec in libris theologoz copiose. tradita sunt. scio etiaz veritas altera que non tradita est. nec vacat omnib; omnia legere. et habet quid latentis energie viue vocis actus et in aures transfusa fortius sonat et tenacius memoratur. Charitas hec suadens. credite p̄ sua sit facile monitis suis obsequi. Unde glorioz in dño de cuius munere est modestus piumq; quodlibet ingenii. Remāserat tamen scrupulus aliquis. si materiaz hāc de penitentiā lotrice mentis optimā tractare cōuenientius oporteret vel declamatorio more vel scholastico. Primum accuratius et venustius est. alterū acutius et quodam modo verius estimatur. Primum magis ac cōmodatur affectui. s̄m intellectui. Primum plus allicit. Scdm plus instruit. Tādē ex cūstantia tempis et p̄ auditoroz qualitate inductus sum scholasticū morē gerere. Quotidianus nanq; sermo est et scholis vsitatus. nec rursus egemus interp̄si intelligatur etiam a parum intelligentib; bene satis est. Omittatur ornatus. nisi q̄ spōte prouenerit. Dicamus in primis alti-

us repetentes. q̄ lauat nos christus ministro penitentie salutaris. que penitentiā haurit aquam et quodammodo fundit in peluim cordis nostri per contritionem. abluet sordes ejicit per confessionem. extergit desiccet et clarescit per satisfactionem. Hec tria per ordinem nunc egit emundator noster christus misit aquam. lauit. extersit. Hec dicendo summa est hec tria notasse lego psalmistam. Dixi confitebor aduersum me etc. id est firmiter p̄posui. ecce cōtritionem. Iniusticiam meam domino. ecce confessionem. Et tu remisisti impietate peccati mei. ecce satisfactionem. Et rursus alibi. Iniquitatem obio habui. hec est cōtritio. et abominatus sum. hec est confessio que extra vomit abominabile peccati sordem. Et legem tuam dilexi etc. Hec est satisfactio in custodia legis dei. Hunc pertracemus triplices huius officij cōditiones. quasi iter trium dierum perambulantes. Et quia in paucioribus via magis. rē totam sub breuib; terminis atq; methaphoriz coartemus.

Itaq; p̄ lotionē nostra ministrata. quam contritio non qualem cūq; sed calidam. mundam. amaram viam crebram et cōtinue scaturientem. Iuxta que quattuor. quadruplex est de cōtritionis qualitate cōsideratio.

Prima cōsideratio

aqua contritionis sit calida. hoc fit per cōuersionem in deū. fide spe et charitate subnixam. Sicut homo auertens se a deo et conuersus ad creaturas. sordes contrahit. sic contra mundatur. Hoc est quod dicitur doctoribus. quia quattuor requisita sunt in contritione. Conuersio ad deum. auersio a creatura. Infusio gratie. et expulsio culpe. Hunc calorem non habet aqua illorum qui dolent de peccatis solo timore pene. sicut fit in iā damnatis et in cōdemnandis. sicut communiter euenit in morte vbi affectio commodi que gelida est et nō iusti dominatur. Quo circa sequitur expediens esse p̄uenire horaz mortis ad hauriendum hanc aquam et calefaciendū. et bona et quotidiana meditatione. Signū frigiditatis est. si homo crederet diu viuere. veller diu permanere in peccato. Non sic ille q̄ dicebat. se nō minus seruatur. si postaret certissime q̄ mille annorum spacio

e. v. 27

25

Sermo de penitentia

protracturus esset vitam Sic illa que cogitans de inferni supplicijs et de odio dei regnante in damnatis/supplicabat vt etiam si damnaretur tamen deũ diligeret. sic Job Etiam si me occiderit tamen in ipso sperabo.

Secunda. Preterea sit aqua munda contritiõis. Hoc dicit ppter eos qui cum suis lachrimis miscent ppositum delinquendi vel in voluntate peccati huius vel istius manent vel a manifestis peccati occasionebus nõ declinant. Hec turbida aqua est non mundans sed inquinans. Sed queret q̄s. Oportet ne contritiõ firmiter credere q̄ de cetero non peccabit. Plane non oportet. imo formidandum est de ruina. alioquin temeritas esset/qualis in petro. Siquidez aliud est pponere et velle non peccare p futuro. aliud de hoc ipso psumere. Dixerunt in hac parte doctores aliqui q̄ sufficit negatiue se habere. hoc est nõ habere actuale ppositum peccandi. pferim cū additnr cõfessio sicut dicunt de baptismo qñ non opponit ober. Alioz rationabilior et sanctis conformior est sententia/ qd̄ oportet positue detestari peccatũ et de meliori vita pponere. Cõpantur autem ppositũ illud timorem et tremorem de casu. sed non amorem delinquendi

Tertia. Rursus tertio sit aqua cõtritiõis amara. Hãc habere volebat q̄ dicit. Recogitabo tibi omnes annos meos. in amaritudine aie mee. Notandũ tamen q̄ duplex est amaritudo talis. Una ex dictamine rõis et sua deliberatione detestando peccatũ. et hec ẽ virtus imperans dolorem. Alia sequit̄ amaritudo in sensu si non sit indispositio complexionis vel consuetudinis vel aliunde. et hec non semp erigitur. qz nõ semp est i potestate nostra flere sensibiliter etiam cū vellemus. imo et in aliquibus dolor iste posset esse nimis et declinans ad excessum. si cut in mulierculis aliquibus aut melãcolicis/habentibus ex leui causa lacrimas etiam vsqz ad turbatiõem cerebri et oculorum caliginem. Aliquũ plus meritoriuũ est velle flere et non posse q̄s flentibus abundare. hoc est qd̄ dicitur. Dole q̄ non doles. Queret vltimus aliquis/ si cõtritiõis amaritudo tanta esse debet vt homo mallet dãnari vel annihilari q̄ rursus peccare. vel

etiam pdere omnia que habet/etiam corpus? Tolle inquisitiões tales curiosas et piculosas et ideo omittendas o anima. et dic ita. Tu scis fragilitatem meã. tu fidelis es et nõ pmittis me tentari sup id qd̄ possum. id est. non cadere in tales necessitates hoc vel illud eligendi nisi dares virtutem bene eligedi. Hoc mō seruaf. humilitas cum iusticia vbi si fieret electio alterius partis / immineret alteri ex his piculis scz psumptio vel mēdaciũ. Queret pterea si quis habens filiu ex adulterio/tenetur dolere de tali filio et velle ipm nõ habuisse. Rñsio q̄ hic facienda est sepatio filij et peccati. Diligendũ est filius. odiendũ est peccatũ. nec est vna dãda electio in his rebus. Hora de matre magistri sententia.

Quarta. Postremo sit aqua cõtritiõis viua. id ẽ crebro et quasi iugiter scaturiens. hanc operabat ppha dicens Quis dabit capiti meo aquam et oculis meis fontẽ lachrimarum. Hoc sic implebit̄ si mor et semp vt fit actualis recogitatio de peccato. dolet homo de testas illud/modis et dictis. alioquin videtur illud approbare et nouiter delinquere. sic q̄ iustus est iustificabit̄ adhuc. et sordidus sordescet adhuc. Qualis autẽ erigat̄ contritiõ de venialib? Dicitur q̄ virtutis sufficit. dum scz quis in generali detestatur omne peccatũ et ad deũ cõuertit̄.

Felix aia cui datũ est habere talem aquam calidã mundam amaram et viua. Sed recordi nostro et similibus cordi duro super adamantem et silicẽ qd̄ nisi emolliat̄ male habebit in nouissimo. Quis dabit huic aquam in peluim cordis mei. Percute domine iesu virga tua silicem hanc vt fluat aque largissime. quẽ admodũ factũ est olis patiente moyse petram in deserto. **L**egi de quibusdam tuis q̄ nõ hñtes hãc aq̄ ad nutum. pculserunt seipos etiam verbere et virga materiali vt inde cõsequer̄ te miserante cū plagis et sanguine pfluere riuulus lacrimarũ. Hec est vna ex industrijs pducendi hanc aquam. **A**lteram industriam habemus in figura iacob/ qui puteos impletos humo et limo scz pbilisteis rplẽtib/ mūdabat. aut alios fodiebat. vt abiecta terra/manent libero cõductu vena purissima. Quotiens implet̄ aia nra limo et terra scz terrenis affectib/ et desiderijs. quibus obstruit̄ pñs meat? anie/ne pñitiõis

aq̄ fluant. **T**ertē purgatio hec fit p̄ emun-
datorum ieiunij et abstinentie amarū. si-
cut christus surrexit a cena. deposuit vesti-
menta. **T**ertia additur industria p̄ ad-
iutorium orationis. vt si haurire aquas so-
li uō sufficim? haurientes nobiscum aduo-
cemus. q̄admodum egit ille qui a maria
magdalene gratiam impetrauit la crimaꝝ
Ad hoc figuratiter induceretur illud soli-
ni (si tamen verum est) de quodaz puteo p̄
fundo. in q̄ dum deesset aq̄ aduenit virgo
ad os putei. et suo clamore aquam eduxit.
sic anima per orationem sicut aqua suspiras
impetrauit irriguum inferius et irriguum
superius. **U**tuntur aliq̄ p̄ quarta indu-
stria/consideratione miseriarum et calami-
tatum quas vident in proximis. vt inde p̄
compassionez lacrimas eliciant. Sic fit
vt consequenter misereatur eoz benignus
et misericors deus. Considerat animaz p̄
p̄iam quasi fit in purgatorio. Hec indu-
stria locum habet in consideratione passi-
onis domini nostri iesu christi. De qua di-
cit Bernardus q̄ nullum cor tam durum
est qd̄ non molliat si passio domini ad me-
moriam reuocetur. Hic oculus xpi in hac
consideratione petrum respicit et flet ama-
re. **P**er has vrinam aut similes industri-
as/proferret terra cordis nostri/fluente a-
que viue. ne esz vel sit sicut terra sine aqua
Deserta inanis et vacua. terra inuisa et in-
aquosa. terra monstruosa gelboe vbi nec
ros nec pluuia cadit. Itaq̄ sine hac aqua
incurritur illa maledictio christi. Si non
lauero te non habebis partem meā. Pro-
bibeat hanc altissimus.

Habita aqua per contritionem /
bonum erit initium vt fiat ablu-
tio per confessionem. Fiat autē
opportune. fiat integre. fiat vere
et non fictē. fiat a suo iudice.

Fiat opportune.

Hoc est tempe ordinato p̄ ecclesiam. saltes
semel in anno. Et hic est primus casus.
Secūdus casus est ante susceptioem bñ-
dicti sacramenti. et hoc extendere voluerūt
aliq̄ ad oēm actū hierarchicū ecclesie/ q̄ n̄
sine confessione deberet exerceri. Sed ra-
tio eoz non videtur concludere nisi de cō-
tritione. **N**ota si occurrat peccatum ce-
lebranti. Alter casus est in periculo mortis
fm̄ pbabilem coniecturam. alioquin bo-

mo se exponeret periculo peccati. quia te-
netur ad minus ante mortē confiteri. **C**el-
sante illa pbabili coniectura licet differre
confessionem. **Q**uartus casus si nunc ha-
beat copia sacerdotis vel penitentiarij/ nec
est spes q̄ postmodum ante pascha vlt̄ mor-
tem vel eucharistie debitam susceptionem
habeatur. **C**onfessio crebrior et si lauda-
bilior sepe fit. nō tñ apli? in obligationem
cadit regulariter. Dixi laudabilior sepe. qz
contingere potest vt repetitio esset vitiosa
et quasi tota eneruans deuotionis virtutē
sicut in scrupulosis rediosissimis/ nolenti-
bus adquiescere cuiusq̄ consilio. Dixi p̄-
terea regulariter non cadere in obligatio-
nem. qz vel ratione conscientie hoc dictan-
tis. vel status aut tribulationis aut necessi-
tatis hoc exigētis/ aut regule statuētis pōt
set obligatio consurgere.

Fiat etiam integre

sicut integra est contritio de omnibus. sic
confessio. **H**ic studiositas speculatrix de
plurimis querit Ad que respondere potest
charitas edificans. Illa est enim que docet
de omnibus. quippe spūs sanctus charitas
est/ qui docet omnem veritatem. Est etiaz
charitas finis legis. fm̄ quam cetera debēt
moderari. **Q**ueritur ergo primo de ve-
nialibus. Dicitur q̄ non est de necessitate
cōfitendum. et hec cōsideratio docet tolle-
re scrupulos multoz celebrantium. qz ve-
nialia possunt aliter deleri q̄ p̄ confessioez
Queritur de oblitis. dicitur q̄ sufficit se-
cisse diligentiam moralem sicut p̄ magna
refieret. Et sic vel deus indulget. vel alias
reducat ad memoriā. Talis certitudo suffi-
cit ad nō peccandū nouiter/ in celebrando
vel ad cōfessioem nō inualidandū. Sz an
deberet fieri reductio ad memoriā confi-
tētis vel inquisitio. Sic vtq̄ cū recto mo-
deramine. et sine curiositate noxia sicut ob-
stetric omnia et medicus et iudex diligēter
inuestigat. Alioquin a pueris puellis et lai-
cis et idiotis/ qui nō habent reflectioez su-
per actus suos/ vit h̄retur aliq̄ pura cōfes-
sio. Sciūt hoc ex p̄ti. Hec est vtilitas prin-
cipalis cōfessionis. Anima duerte tamen/
q̄ si oblita redeūt ad memoriā. illa cōfite-
da sunt eidem sacerdoti vel alteri/ q̄ eēt
dimissa. sicut de peccatis diximus in cōtri-
tione deleris. **Q**ueritur de dubijs. Du-
bia sunt in triplici differentia. sicut pōt bō

Sermo de penitentia

estimare se deliquisse in hoc vel in illo. Aut enim credit magis. q. peccauit mortaliter. in hoc facto vel in illo. et sic tenetur confiteri vel deponere conscientiam. Aut dubitat ex equo. et sic similiter obligat. Aut credit magis. q. non peccauit cum dubio tamen de opposito. et hoc dicitur scrupulus. et p. hoc dubio non tenetur. nisi aliunde teneretur. q. n. expedit dicere q. n. et sepius contemere et contra agere. p. fertim habito consilio p. toz. Item in dubijs sub condicione cofitendo est. et potest certa absolutio dari. Item in dubijs consurgenti. ex iurib. et ex sententijs posituis. potest no. cofitenti. tibus exp. se absolutio adm. strari. **Q**ueritur de circ. stantijs. R. n. detur q. quedam sunt peccata mortalia. que scz. mutar. spem. vt furari. in templo. ille sunt de necessitate cofitende. Quedam aggrauant peccatu. notabiliter. vt rapere centum. plus e. q. decem. et tales si habentur in memoria. dicende sunt. Quedam aggrauant tantu. mo. modum faciendi. tales non sunt dicende. d. ne cessitate. imo q. n. omittende. vt in peccato carnis. nisi p. securitate maiori. et dubio. ne peccatum mutauerit spem. Quedam al. leuantes. quedam imp. nentes. Al. leuantes non sunt dicende. nisi in dubio. scanda. li sacerdotis. Imp. nentes omnino dimittende sunt. nisi p. familiaritate. et trahenda. **Q**ueritur de circ. stantia. p. sone. cui. qua. fit peccatum. R. n. det. q. est regulariter. tace. da. nisi vel vbi. no. potest aliter peccatu. di. ci. vt si vir. abusus est. p. pria. vxore. Vel vbi. potest. p. desse. non. obesse. tam. dicenti. q. n. au. dienti. q. n. p. sone. illi. peccatrici. Addit. ali. q. q. si aliter non potest dici peccatu. quin. co. fessor. agnoscat. p. sonam. p. gendum. est. ad. alterum. Hoc. estimo. cofilium. esse. non. p. ceptum. nisi. vbi. posset. obesse. p. sone. illi. re. uelate. **Q**ueritur de casibus. reseruatis. **H**ic. est. tam. p. funda. difficultas. vt. duran. dus. doctor. exercitatus. in. istis. tracta. do. hanc. materiam. dixit. q. expedit. habere. super. hoc. papale. cofilium. Et. difficul. tas. (vt. bene. tangit). p. uenit. ex. reseruati. bus. peccatoz. aliter. q. n. in. curia. romana. q. n. non. reseruat. curia. romana. vt. dicit. nisi. quasdam. irregularitates. aut. penas. Dicit. aliqui. q. iura. nun. q. n. voluerit. reseruare. pec. cata. aliqua. nisi. publica. ad. terrorem. alio. rum. Una. mollicies. reseruabit. adulteriu. mulierum. peccatu. sacerdotu. cocubinario.

rum. **S**i. plati. omnes. attendere. p. fun. de. q. n. est. difficultas. q. n. onus. dicere. peccata. sua. secreta. etiam. vni. ipi. (credo. fir. miter). nun. q. n. tale. iugum. imponerent. leui. ter. cervicibus. subditoz. Unde. innumera. biles. p. cipitantur. in. infernum. **V**ille. pe. nitentiaru. non. sufficerent. in. hac. ebdoma. da. p. conseruatoribus. reseruatoz. **L**ogno. ui. plures. qui. p. biennium. vel. trienniu. vic. potuerunt. induci. ad. cofitendu. quedam. suoz. peccatoz. Qualiter. ergo. talia. dicit. sent. vni. plato. vel. penitentiario. p. ferti. pa. eri. et. puella. et. mulieres. verecudissime. Di. ci. non. potest. q. n. est. in. pudore. tyrannus. **C**redentes. terrere. subditos. occidunt. et. de. mergunt. tacentes. in. infernum. **E**t. hac. materia. et. alias. p. pendite. quanta. difficul. tas. est. in. materijs. moralibus. et. theologi. cis. vtilibus. in. quibus. homines. p. totam. vitam. exercitati. vic. sciut. q. n. dicere. Quid. igitur. facient. scholastici. nostri. ipis. q. n. ma. terias. tales. nec. cogitare. nec. legere. sup. ficie. tenus. dignantur. dicentes. **O** sciem. talia. cum. vellemus. **V**elint. ergo. tales. aliquan. do. alioquin. nihil. scient. etiam. quando. vo. luerint. pauca. scient. **S**ed. dicamus. ad. id. q. n. queritur. qualiter. se. habebit. pecca. toz. habens. casus. reseruatos. **H**ec. est. cer. ta. conclusio. q. n. si. habeat. talem. sacerdotem. qui. potest. et. velit. enim. absolueri. nec. inde. scandalisetur. teneatur. totu. dicere. **E**xempli. gratia. **S**i. vadit. ad. ep. m. et. ep. us. vult. totu. audire. dicat. **S**i. ad. suum. curatu. qui. po. test. absolueri. similiter. dicat. dum. in. vno. big. sit. securitas. q. n. neuter. scandalisabitur. p. p. nitatem. ad. peccatu. vt. in. materia. fidei. vel. in. peccato. carnis. **S**ed. querat. tunc. ali. os. de. licentia. saltem. petita. **S**i. autem. ep. s. qui. potest. omnia. absolueri. non. vult. nisi. reseruata. audire. et. alius. no. possit. nisi. non. reseruata. et. no. abest. bona. voluntas. et. bona. fides. in. cofitente. **N**o. audere. dicere. quin. posset. peccata. sua. isto. mo. dimidiare. sicut. ligatus. duabus. excoicationib. pot. absol. ui. primo. de. vna. post. p. decem. dies. ab. alte. ra. sicut. etiam. in. diuersis. dieb. pot. fieri. vna. cofessio. **I**taq. no. requiritur. tanta. vnitas. hic. sicut. in. alijs. sacramentis. **E**t. est. ibi. que. dam. vnitas. in. ministris. istis. duob. in. vni. tate. scz. vni. potentis. sacramentaliter. itegre. et. p. fecte. sup. istius. peccata. **N**o. audere. pre. rea. asserere. in. onus. sacri. cofessionis. q. n. ta. lis. teneretur. suo. sacerdoti. qui. non. pot. de.

omnibus absolueret omnia dicere. Scio tamen qd tutius est et salubrius (sed non qd liber potest faciliter induci) dicere peccata sua sic diuersis. qz (vt dicit scotus) talis confessio de vno peccato pluribus non vocatur ex genere suo esse secreta. qz isti duo qd audi erunt/possent ferre testimoniu cōtra cōfitementem in foro cōtentioso. licet peccaret. tñ valet et testimoniu. Item nullus inuitus potest (vt videtur) cogi dicere bis peccatu suum in cōfessione. cum lex diuina non cogit vel obliget nisi ad semel cōfitemdū. Et si in religiosis oporteat plurib cōfiteri. H est de eoz voluntate qui se regule summissunt. Si dicit qd sic curatus sacerdos/nō cognosceret peccatoz et. hoc argueret qd omnia peccata dicenda rursus essent

Tertio fiat vere sci

licet non fide. hoc est in cōtritione et charitate. fin. pbabilem cōiecturam. ¶ Utrum autem cōfessio que fit sine charitate liberz ne itez dicant peccata vel a pcepto ecclesie est diff. cultas/vix inter scholasticos sufficenter dissolubilis. Ostendit hoc multipler opinionū varietas. Dicit autē dominus et wilhelmus pisien. et alij cōiter/qd attritō qd alias nō esset sufficiens/fit sufficiens virtute sacramenti. Ponendū est igitur et dicendum sicut quidam in euāgelio. Credo domine. adiuua incredulitatem meam. ita penitentiario. adiuua dñe impenitentiā meā ¶ Queritur si tali debeat dari pnia? Rñde tur qd sic/nō absoluedo sed ad cautelā et pseruatiōem p futuris vt deus cor illumiet. Cōsiliū Ambrosij Age interim quicquid boni potes. et malū abbreuia. ¶ Quid si dicit se cōtritiū. et purat cōfessor qd mēritur/vel scit aliūde. vel nō vult facere cōscientiā sed excusare? Respondeo. qd pdicere dē. si bi. qd absolutio nō v. si posuerit ipedimētū et qd intentio sua nō est eū absoluerē nisi faciat que pmittit et dicit. Atq̄ absolutio debet fieri absolute. Est autē forma talis Ego te absoluo primo ab exccōicatione. Item ego te absoluo a peccatis tuis mihi cōfessis in noīe patris et filij et spūs sancti amen. ¶ De cōfessiois secreto hoc tenendū ē primo. qd in nullo casu reuelanda est etiam in heresi. nec papa potest dispensare. Itē nec de cōsensu cōfessi nisi dicat extra confessio nem. Item nec ad interrogatiōem cuiuscūqz iudicis p quodcūqz iuramentū. nisi bo

mo scinerit aut p testimonia qz dicere tunc pōt et ideo debet. Nō fatuam cautelam aliquoz. Item etsi sola peccata sint pprie de sigillo confessionis. tamen penitentie datur interrogationes rationabiles hinc inde et psonē noīate sunt celande. Inquirētes autem et reuelantes/grauiter peccant. et essent puniendi p sōrīm vbi ex curiositate non ex charitate discreta pcedit inquisitio. Item de psonis cōfessis expedit magis tacere qd aliquid dicere vel laudando vel vituperādo in generali vel speciali.

Fiat postmodum

suo iudice. Iudex in cōfessione est vel papa vel epus. vel curatus vel aliquis legitime ab aliquo istoz delegatus. Querit cui sit expedientius cōfiteri? Rñdeo qd regulariter et ceteris ptrib suo curato ordinario. Primum ppter obedientiam. deinde ppter facilitatem habendi eum postmodū in periculis mortis. vel in sacroz administratiōe. ¶ Queritur si cōfessi habentib potestatem delegatam teneantur itez peccata eadem semel in anno cōfiteri? Rñdeo qd nō psertim vbi de consensu curati hoc factuz est. Ideo tutius est petere licentiam. Expedi etiam vt talis in anno semel se. presentz curato suo p sacro suscipiendo et obedientia impēdenda. altoquin curat⁹ posset negare eucharistiam. ¶ Quid si curatus nollet credere? Rñdetur qd cuilibet in foro cōsciētie seu cōfessionis credendū est p ser cōtra se. nisi in casibz publicis qm aliter curatus nō posset certificari. etiamsi sibi fieret cōfessio. ¶ Quid si cōfessor erret/in absoluedo plus qd pōt? Rñdet qd si pctōz erat bona fide/et nesciat impedimētū/securus est. Si autē sciat/nō rite absoluitur. Si etiā postmodū sciat impedimētū fuisse/tenet vt plurimū itez cōfiteri. Dare vero regulā generalē/qñ sic et qñ nō. est plicā nimis atqz difficile. ¶ Felix ablutio pedū p cōfessionem/que ita fit opportune. integre. nō fite. et secreta. et a suo iudice. Sed vt sordibz abominalibus aliquoz et reuibilibz quos in aptū cōfessionis venire et palpari vel tāgi/imo vel videri nō pmittit/ quattuor pestes improbe. pudor. timor. psumptio. de/spatio. ¶ De pudore habemus in Thobia cui volēti lauare pedes occurrit piscis volēs eū deuorare. Quid piscis i aq̄ latēs/ nisi pudor occultus. sed suffocandus ē pu

Sermo de penitentia

doz talis. et ad multa tandē utilis inuenit.
ad cibum contra demonium. et ad visum.
Applicationem nō psequor. **C**eterum
scabies sic later in aliquib/ vt se scabiosos
non credant/ dicētes quid ego feci? Sum
ego fur vel homicida? Hoc cōtingit etiaz il
lis qui deuoti reputant. qz latz supbia sub
tile malū que nō pmittit deuenire in pgni
tionem peccatoz. cōtra qd orabat presta.
Illumina oculos meos zc. Exptus suz de
multis et in mlris/ qui p quattuor aut tres
annos fuerit in peccatis grauissimis quā
uis fere quotidie cōfiterent z vt erat sua o
pinio penitebāt. Quid ergo erit de nō reco
gitatiōib/ annos suos in amaritudine anie
sue. si recogitantib/ sedule/ talis cecitas e/
uēiat. Quē n̄ exerceat qd dicit apls. Nihil
mibi cōsciū sum zc. **A**mplius vero pre
sumptio seu reprobissio nequissima dece/
pit plures/ hūtes vocē corinaz/ cras cras
cōueri poteris cū voles. Hec vox innūera
hoim milia z pdidit z pdet. qz qui nō ē ho/
die/ cras minus aptus erit. **P**ostremo
vidimus desperatiōem in iuda z cayn z q/
busdam alijs. Digrat iudas. i. cōfessio ser
uus optim/ ppter multitudinem z afflictō
nem seruitutis. qz scz quotidie fit reiteratio
peccatoz que iudas abluere tandem refu
git et desperat. Abhiciamus hec impedimē
ta. qz dñs z si rē gradē nobis diceret bñ face
re debueramus q̄to magis qz dicit cuilibz
n̄m. vade z lanare septies. i. pfecte.

7

Conuertamus postremo oculos no
stre cōsideratiōis ad extersionem q̄
fit p manū satisfactiōis. **H**ec q̄
dem extersio hēat aspiratē seu penalitatē
habeat rōnabilitatē. hēat claritatē. hēat
celeritatē. **P**repositueram fm hec qua
tuor quedā differere salubria de mōis inuē
gendi satisfactiōes. vt nec graues sint nec i
portabiles. nec publice p peccatis secretis.
Nec dentur inuitis aut si nō fieri credātur
qz melius est cū pua pnia z quasi nulla du
cere hoies in purgatoriu. q̄ cū forti q̄ nō fi
et opprimere z detrudere i infernū. **N**ec ex
igantur irregulariter iuramēta aut pmissi
ones de hoc vel hoc faciendo. Sed magis
oia in monitiōe atqz cōsilio. Deniqz salu
berrimū est inducere hoies vt aduersitates
et labores huius vite accipiant in patien
tia et bona gratiāctiōe. qm̄ p hoc poterit
eff. caciter vt crebro satisfacere de peccatis
suis. et gratiāū augmenta pmereri. fiat vir

tus de necessitate. **S**unt autē sordide trās
gressiones aliquę/ que vir ad fundū pfit ex
tergi. **E**xempificemus in quatuor. **P**ri
mo. corruptio alioz in morib/. **S**up. quo
accipite quid Berengarius moriens i die
ephie dixerit. Hodie mihi apparebit dñs
meus ih̄s xp̄s. vel ad glām sicut sperop
pter pniā meam. vel ad damnatiōem sicut
formido ppter alioz corruptiōez quos
ad viā veritatis reducere nō potui. **D**orre
ant z caneant hi qui ad similitudinē de
monū/ gaudent alios secū trahere ad inte
ritum pferri iuvenes z pueros. tales nescio
si potuerūt vnq̄ satis penitere. sufficēt eis
debuerat damnatio ppria. Quid de malis
exemplis magnoz z litteratoz virozum?
Alterum est vitium qd vir suscipit satis
factiōem z extersionem scz iniustū bellū i
tempalibus. et iniuste p̄mōtiones in sp̄ia
lib/. vnde oritur mortēs tam tempales q̄
sp̄iales. **O** felices quos de tollit extra ne
cessitatem aut piculū talia faciendi. vt nec
iniuste militent/ aut militare consulant.
Inferimus ad huc tertio iniustam patrocī
natiōem. que dolis et astutijs tollit heredi
tates alioz. qz fit vir conscientia vel restitū
tio sup istis. **E**t ad huc insanabilior est iu
sta diffamatio que debitam vite ciuiliū sa
mam aufert. **P**ostremo ponimus pom
positatem status. vt p symoniam vel rāpi
nam aut vsuram. qz vir potest fieri cessio:
vt descendat quis a statu alto q̄q̄ damna
bilissimo/ in bassum debitū et tranquillū.
Lanta est humani cordis arrogancia. vt
se et suos/ plures damnari citius patiātur
q̄ humiliari qd si nō esset/ nō tm̄ durasset
hoc execrandū z exicia bile scisma pestifex.
Tandē epilogantes ozem? vt lauet nos
xp̄s. q̄tenus ptem secū hēamus. **L**auet at
p ministerium pnie. **Q**ue hauriat primuz
aquam cōtritionis calidam mūdā ama
ram z viuā. **S**ecdo abluat p manū cōfes
sionis opporune integre z nō ficte secrete
et suo ordine hoc est sub suo iudice. nec ob
stent q̄tuor pestes pudor timor p̄sumptio
despatio. **E**xtersio demū fiat que hēat aspi
ratē rōnabilitatem claritatem celeritatē.
subtrahētes nos a voraginib/ pctōz. que
nos in alienas manū p iniurias precipitant
a q̄b/ vir vnq̄ possum? emergere **S**ic mū
di erim? in cubili p̄scie n̄re tranq̄lli hūtes
partem exuberatissimāz cū christo hic per
gratiam ex in spe. et postmodū in re p glām

cuius nos particeps efficiat. Amen
Finit.

2. Sermo eiusdē can-

cellarij de dñio euāgelico fact⁹ i cena dñi.

Omnia dedit ei pater in ma-
nus Joh. xij. Originaliter i
euangelio pñtialiter recitato.
Pro impetranda gratia ⁊ v-
tute digiti dextre manus dei

qua apta oia implentur bonitate. q̄ subtra-
cta oia labefactione repentina dissoluunt
te matrem gratie / te virginem inclitam /
p̄ cuius manus (teste Bernardo) datur no-
bis quicquid datur. que diues es in oēs iuo-
cantes nomen tuū. salutantes imploram⁹
et implorantes salutamus dicētes Ave
Omnia dedit ⁊c. vbi supra. Apud vos o do-
ctissimi ⁊ p̄cellentes viri / mibi sermonē ha-
bendū esse cōspicio. qui certa iam et indu-
bitate fide tenetis / q̄ filio suo dño n̄ro Je-
su xp̄o dedit omnia pater in manus / ac p̄-
inde monarchaz eū v̄lem cōstituit. vt iure
dixerit. Math. vlti. Data est mihi ois po-
testas in celo ⁊ in terra. Hoc dilectus eius
ap̄lus cōtemplabatur dñi asseruit Apoca.
ij. q̄ habet in vestimento et in femore suo
scriptum. Rex regū et dñs dñantū. **S**ed
quo iure xp̄us / q̄ in sup̄ titulo monarchiaz
hanc accepit. Multiplici quidem ⁊ signā-
ter triplici. Primū iure hereditario diuine
filiationis. Nam etsi filius et heres arguit
ap̄lus Roma. vi. et Gal. iij. At uero d̄ deo
patre / vere vidit ⁊ enūciauit sancta illa mu-
lier Judith. ij. appellans eū dñm vniuersę
creature. Dñs igitur talis erit ⁊ filius. Dic
postq̄ dñs per p̄pham dixisset ad filium.
Ego hodie genui te / subiūxit p̄ dñi. Po-
stula a me et dabo tibi gētes. hereditatē tu-
am ⁊ possessionē tuā ⁊c. tanq̄ diceret illd̄.
Lu. xv. Fili omnia mea tua sunt. Secun-
dū ius monarchie v̄lis in xp̄o cōsurgit ex
titulo. mutue dilectiōis eius ad p̄rem. Nā
antiq̄m est phice veritatis puerbiū Ami-
corū oia esse cōia. Fil⁹ enī q̄ suo mō repē-
dit oia patri. in donatiua spiratiōe sup̄mi
amoris q̄ sp̄s sanct⁹ ⁊ coexistit readama-
tionis vicissitudo vt ei p̄f̄ donet oia. Am-
plius tertiu ius monarchie v̄lis inuenit i
xp̄o appropriate q̄ ad naturā assumptā ex
titulo victoriose debellatiōis seu ciuilis ad-
quisitionis ⁊ cōquestus. Victorem cūcta

sequuntur ait quidam. Nonne christus vt
imperiōsissimus victor / aereas potestates
debellauit Sic notat ap̄ls ad Eph. ij. Nō
ne captiua sub eis durit captiuitatē / quaz
p̄p̄ij sanguinis p̄cio redemerat ⁊ suā effe-
rat. Sicut p̄pha testat Ascendēs in altum
⁊c. Idem habet ad Eph. iij. Quin etiam
tota vniuersitatis machina que gratia / ho-
minis condita est f̄m p̄hm ⁊ habetur satis
Deute. iij. Ipa fuerat ad impiā crimen le-
se maiestatis diuine / deteriorata. teste Cy-
priano. et a natino decore suo / plurimū de-
ciderat. Iuste nimir. vt in bōis p̄pter se cō-
ditis / homo p̄ditōr ⁊ p̄uicator ⁊ p̄lecterē
Sed audi q̄d sup̄ hoc cārat ecclesia. Ter-
ra pontus astra mūdus q̄ lauant flumine.
Ecce p̄ xp̄i passiōem lora ⁊ repata esse om-
nia aqua emūdationis repationis ac pul-
crificationis. Nōne inductus est ap̄ls di-
cere de xp̄o passo. q̄ deus exaltauit illū ⁊ de-
dit illi nomen q̄d est sup̄ omne nomen. vt
in noie ihu omne genu flectat celestū ter-
restriū ⁊ infernoꝝ. in signū vniuersalis do-
minij ad Philipē. ij. **H**abemus ergo ti-
tulos enumeratos tres in xp̄o. diuine filia-
tionis. mutue readamatiōis. et strēue de-
bellationis. p̄pter q̄d rite dictū est. q̄ oia de-
dit ei pater in manus. Ita sentitis de chri-
sto o sapientissimi viri. Ita iugiter pia fi-
dei sinceritate deo p̄picio sentietis. Quam
obrem nec habeo necesse in p̄suadēdo am-
plius verba p̄dere. aut opaz cōsumere. nec
istū solem veritatis p̄fulgidū / ingerere de-
beo vobis ip̄m cernentibus. et de xp̄o sciē-
tibus q̄ omnia dedit pater in manus. Pro-
pterea traducat sermo noster a l̄ra ad my-
steriū. a fidei soliditate / ad moꝝ puritatem
et a diuina filiatione naturali / ad p̄cipua
tam filiationis adoptiue generatiōem. **P**
ertraitemus q̄ pacto sp̄s quilibet xp̄ia-
nus / xp̄i frater ⁊ amicus / sit ant esse debeat
princeps omniū. Contemplemur. q̄sta et
q̄ sup̄effusa liberalitate / omnia dederit no-
bis pater in manus si volumus. Quis pa-
ter? Pater ille qui possedit ⁊ fecit ⁊ creauit
nos Deute. xxxij. qui a nobis pater agno-
sci / pater vocari / altissima proꝝsus ⁊ obstu-
pescenda dignatione voluit. monuit. atq̄
iussit. Math. vi. Quid enī mirabili⁹. q̄d
ad audiendū iocūdus. q̄ vt vnusquisq̄ fi-
deliū instar xp̄i monarcha sit oim si placet
et ita est tñ. vnusquisq̄ sp̄s vere fidelis /
monarcha est oim ⁊ multiplici. nō vno sed